

НАПРЯМ 5. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-478-1-27>

МАКРОФІНАНСОВІ ІНДИКАТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Бодаковський Володимир Юрійович

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Андрущак Євгенія Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

В умовах глобальних фінансово-політичних викликів та потрясінь суверенне українське суспільство потребує удосконалення механізму управління фінансовим середовищем, швидкого реагування на безпекові проблеми та дієвих інструментів прогнозування системних фінансових ризиків для забезпечення стабільності фінансових процесів та сталого розвитку економіки. Макропруденційна політика в українських цивілізаційних реаліях стала одним з напрямів вирішення зазначених завдань. Особливу актуальність вона набула в Україні після світової кризи 2007–2008 років, хоча на теоретико-методологічному рівні вперше була імплементована в управлінську практику МВФ ще на початку 2000-х років. Міжнародний фінансовий інститут розробив та впровадив «індикатори фінансової стійкості». Комплементарність макропруденційної та грошово-кредитної політик дала можливість отримувати кумулятивний ефект від реалізації регуляторних рішень, ефективно впливати на комплікативні макросистеми.

Актуальність та ефективність макропруденційної політики вивчали як іноземні, так і українські фінансисти-науковці, серед яких вагомим є науковий доробок: О. Барановського, Я. Белінської, О. Василика, Д. Волкера, О. Вовчак, А. Жаворонка, Д. Кавалло, В. Козюка, А. Кузнецової, В. Коваленка, Н. Ковальчука, В. Міщенко, С. Міщенко, О. Петрика, Дж. Стігліца, А. Тернера, Н. Холявко, Роджера В. Фергюсона та ін. Незважаючи на проведені наукові дослідження та вагомі результати реалізації макропруденційної політики на практиці, її системне

запровадження в Україні ще недостатнє, особливо в частині синергії зазначеної політики НБУ з грошово-кредитною, імплементації макрофінансового аналізу в управлінський процес, формування інституційного середовища та відповідної інфраструктури фінансової системи для її реалізації.

У контексті цих наукових розвідок необхідно наголосити на стратегії НБУ, що активно гармонізує макропруденційну політику з фінансовим механізмом України [1]. У відповідному документі макропруденційну політику визначають як вид державної економічної політики, яка запобігає накопиченню та реалізації системних ризиків у фінансовому секторі.

Погоджуємося з визначенням Я. Коріньок, яка розширює розуміння зазначеної політики, вважає її прийняттям на загальнодержавному рівні спеціалізованих рішень та застосування комплексу взаємоузгоджених превентивних заходів, направлених на виявлення, попередження та мінімізацію системних фінансових ризиків та підвищення стійкості фінансової системи країни в цілому, а не окремих її елементів [2, с. 353].

Важливо підкреслити роль мікропруденційної політики у запобіганні накопичення ризиків в окремих стратегічно важливих фінансових інститутах. Системно важливі банки в Україні входять до компетенції макропруденційної політики як такі, що, у разі втрати фінансової стійкості, генерують ризики для всієї системи.

Вдалою є декомпозиція інструментів та завдань зазначеної політики у працях О. Петрика та А. Кузнецової [3], які індикатори макроекономічної, банківської кризи та кризи платіжного балансу імплементують у систему оцінки ефективності макропруденційної політики, як такі, що впливають на фінансову стабільність системи. На нашу думку, політика НБУ потребує запровадження розширеного арсеналу макрофінансового аналізу в систему оцінки стабільності функціонування фінансового середовища. Особливо актуальним вважаємо моніторинг індексу споживчих цін (далі ІСЦ) та індексу зростання середньої заробітної плати (далі – ІСЗП) в країні, оскільки зростання розбіжностей між цими індикаторами, свідчить про поглиблення імпліцитних фінансових проблем, створює передумови для подальшого зростання рівня інфляції, зменшення внутрішньої купівельної спроможності, скорочення інвестиційної та підприємницької активності, погіршує якість сукупного кредитного портфеля банківської системи, руйнує усталені алгоритми формування ВВП і, як наслідок, сприяє виникненню глибокої фінансової кризи, що загрожує стабільності фінансової системи.

Динаміка макрофінансових показників ІСЦ та ІСЗП, яка відображена на рис. 1, свідчить про наявність певних розбіжностей у їх коливаннях, що вимагає уваги регулятора з точки зору оцінки ефективності не лише монетарної, але й макропруденційної політики. Враховуючи той факт, що

кількісного визначення фінансової стабільності не існує, доцільно використовувати ці показники, як додаткові індикатори ефективності макропруденційного регулювання.

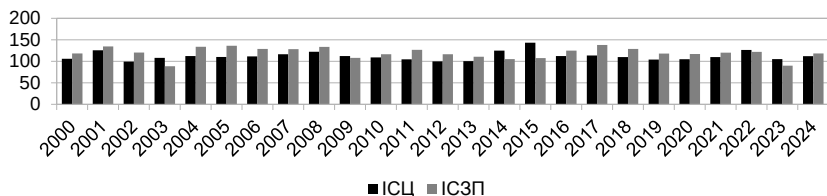

Рис. 1. Динаміка ІСЦ та ІСЗП протягом 2000–2024 рр.

Джерело: складено на основі статистичних показників МФ та ПФ України [4]

Концепція фінансової стабільності загалом полягає у забезпеченні такого стану системи, в якому вона здатна абсорбувати шоки і уникати накопичення фінансових дисбалансів, належно виконуючи при цьому свої функції фінансового посередництва та здійснення платежів. Тому об'єктивним показником ефективності макропруденційної політики в Україні вважаємо динаміку зменшення кількості банків за період від початку повномасштабного вторгнення росії. З 2022 року кількість банків в Україні скоротилася несуттєво: з 67 до 62, що свідчить про стресостійкість системи та її здатність протистояти викликам війни.

Ще одним важливим показником функціонування системи і дієвості макропруденційного регулювання є якість активів банків. Якщо на початку повномасштабного вторгнення частка непрацюючих кредитів в портфелях банків прогнозовано зросла до майже 40%, то завдяки скоординованим діям регулятора і учасників ринку станом на вересень 2024 року вона становила 32,3% [5]. Сам факт активізації кредитування і зростання депозитів у банківській системі країни, яка третій рік протистоїть збройній агресії, свідчить, що макропруденційний інструментарій застосовано грамотно і своєчасно.

В умовах війни, економічної кризи, втрати активів, руйнування ланцюгів постачання і реалізації продукції, знищення енергетики фінансова система мала бути дестабілізована, але ефективна макропруденційна в поєднанні з грошово-кредитною політикою НБУ, дала можливість зберегти належні умови функціонування фінансових посередників, довіру до банківської системи і національної валюти. Отже, макропруденційна парадигма є ефективною та потребує подальшої еволюції для утримання Україною фінансового фронту.

Таким чином, макрофінансовий інструментарій дає можливість прямо чи опосередковано оцінити ефективність макропруденційної політики як за допомогою об'єктивних показників її результативності, так і за

допомогою показників, які відображають її непрямий вплив, а саме ІСЦ та ІСЗП. Вважаємо, що подальша розробка арсеналу макрофінансового аналізу та прогнозування дасть змогу виявити нові сфери впливу та взаємозв'язки у фінансовій системі і створити інноваційні інструменти управління фінансовими відносинами. Наголошуємо, що субсидіарність як принцип фінансового управління, який, на нашу думку, є пріоритетним у фінансовій науці, можна реалізувати у подальшому об'єднанні систем оцінки макро- і мікрофінансових зв'язків при формуванні стратегії макропруденційної політики держави.

Список використаних джерел:

1. Стратегія макропруденційної політики. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-makroprudentsiynoyi-politiki-natsionalnogo-banku-ukrayini> (дата звернення: 04.02.2025).
2. Корінюк Я.О. Макропруденційна політика: сутність, завдання, інструменти. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Збірник наукових праць*. 2014. Випуск 38. С. 351–359.
3. Петрик О.І., Кузнєцова А.Я. Макропруденційна політика в умовах кризи. *Економіка України*. 2020. № 7. С. 55-63.
4. Індеси. Мінфін. 2025. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 04.02.2025).
5. НБУ. Огляд банківського сектору. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-11.pdf?v=11 (дата звернення: 04.02.2025).